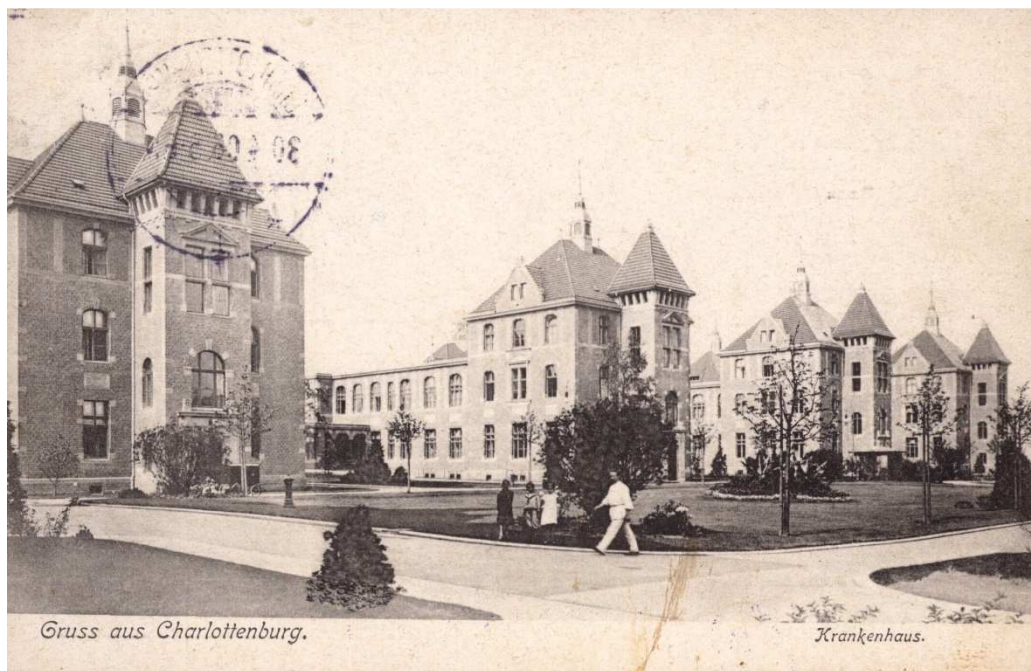

Axel Hinrich Murken und Peter R. Pawlik

Grüße aus dem Krankenhaus

Ansichtskarten von Berliner Krankenhäusern

Verlag Murken-Altrogge

Studien zur
Medizin-, Kunst- und Literaturgeschichte

Blick in die zentrale Parkanlage des Pavillonkrankenhauses am Friedrichshain in Berlin (1868-1874).
Ansichtskarte des Berliner Kunstverlages Julius Goldiner nach einer Fotografie von 1908.

Band 73

Herausgegeben
von
Professor Dr. med. Dr. phil.
Axel Hinrich Murken

Axel Hinrich Murken
und
Peter R. Pawlik

Könyvbemutató

2017 tavaszán jelent meg Axel Hinrich Murken és Peter R. Pawlik **Üdvözet a kórházból** című, egyedülálló koncepciójú, korabeli képeslapokkal illusztrált könyve **Képeslapok berlini kórházakból** alcímmel Murken-Altrogge kiadásában.

Az 1870-1995-ig tartó időszak kórházépítészetének történetét igézően egyedi és hiteles módon mutatják a kis képek, amelyek egyúttal személyes remekművek is az egykori betegek, hozzátartozóik vagy az ápolószemélyzet kezéből. Az életről szólnak sokszor a betegség és halál közelében, miközben láthatunk szociális nagykórházakat, egyetemi és magánklinikákat, pavilonos elrendezésű és modern tömbkórházakat.

A könyvben kapunk rövid áttekintést a postai képeslapok 1865-re visszanyúló történetéről is.

Peter R. Pawlik a szerzőpáros építész tagja, mint az **AKG Architekten für Krankenhausbau und Gesundheitswesen (Német kórház és egészségügyi építésszek társaságának)** elnöke többször tartott már hazánkban is kiváló szakmai előadásokat és vált személyes jó ismerőssémmé.

A könyv bevezetőjének és a szerzők bemutatásának szabad fordításával (köszönet érte Szathmáry Zsolt építész kollégámnak) szeretném felkelteni építészek és történészek, kórházi dolgozók, orvosok és ápolók, valamint minden érdeklődő figyelmét.

A könyv a Magyar Építőművészek Szövetsége könyvtárában megtalálható.

dr. Kiss Zsolt István építész
Magyar Építőművészek Szövetsége
Kórházépítészeti Munkabizottság vezetője
UIA Public Health Group hivatalos tagja

BEVEZETÉS

Mintegy 6 generációval ezelőtt, a 19. század végével kezdett a kórház az egészségügyi és jóléti rendszerek multifunkcionális intézményévé válni. A természettudományos gyógyászat és a keresztényi felebaráti szeretet különleges együttélésében kísérte és csökkentette a kórházhálózat kiépítése az iparosítás következtében beállott szükséglet és hiányokat a népesség körében. Mindenek előtt a vidékről a növekvő városokba áramló munkásság, kézművesek és napszámosok igényeltek az első évtizedekben orvosi segítséget és ápolást megbetegedések és sérülések esetén, és erre szolgáltak a gyógyászati létesítmények.

A német császárság időszakától a háború utáni, 20. századi időszakig az újszerű egészségügyi és jóléti célt szolgáló építmények legkülönbözőbb változatai valósultak meg. A spektrum a fertőzéssel foglalkozó és elsősegély-barakkoktól az általános kórházakon át az egyetemi klinikákig terjed. A létesítmények alapítása és fenntartása azóta karitatív, település-közösségi, magán és állami finanszírozók által történik.

A kórházak történeti fejlődése során az általában építészeti igényes, többszárnyas épületegyüttesek létesítésével a klinikai gyógyászat győzelmi menete töretlennek mutatkozott. Ezek a létesítmények a gyógyászat 20. századi sikereinek fontos mérföldköveit jelentik. Ennek eredménye volt az is, hogy az átlagpolgár élettartama mintegy 30 évvel megnőtt, melyet egészségesebben is tudott eltölteni.

Ha megkíséreljük a még újnak mondható kórháztörténet portréját felvázolni, a korabeli képeslapokon látható fotók igen látványosak. Illusztrálják ugyanis a kezdetektől napjainkig a kórházak természetesnek tekinthető térnyerését a betegek gyógyításának és ápolásának központjaiként a városi polgári társadalomban. Ez a jelenség világosan felismerhető a mára szinte áttekinthetetlen nagyságú kórházábrázolási-, képeslap- és fényképanyagban. Ezek a társadalom minden rétegéből érkeztek és érkeznek és kommunikációs csatornát jelentenek az ápoltak, valamint a családtagok, barátok és kollégák között. A kórházi képeslap így jelent kapcsolatot az egyéni sorsok és a nyilvános, gyógyászati és karitatív tevékenységek között.

A berlini kórházi képeslapok segítségével kiválóan követhetjük a modern kórházépítés felvirágzását. A porosz nagyváros, 1871 óta a Német Birodalom fővárosa, egyházi szervezetek és magánvállalkozások segítségével folyamatosan és a legkülönbözőbb módokon alkalmazkodott a szociális helyzet támasztotta követelményekhez és gyógyítás fejlődése nyújtotta lehetőségekhez.

Nemcsak a klinikai gyógykezelés fejlődése volt hatással a folyamatosan hatékonyabbá váló kórházi struktúrákra. Szabályos tudományos tevékenység figyelhető meg a 19. század kezdete óta, melynek tárgya a kórházépítészet és az ennek következtében szabványossá váló kórház típusok kidolgozása az időközben erre szakosodott kórháztervezők által. Egy szakértői testület javaslatait figyelembe véve a francia építész, Martin-Pierre Gauthier a párizsi pavilonos rendszerű Hopital Lariboisière megtervezésével új mértékét alkotta meg a következő évtizedek európai kórházépítésének. Németországban a 19. században Martin Carl Philipp Gropius, Heino Schmieden és Ludwig Hoffmann berlini építészek meghatározó befolyást gyakoroltak a kórházépítészetre figyelemre méltó pavilonrendszerek megalkotásával. Ezek közül említésre méltó a tempelhof-i kaszárnya tábori kórháza (1875-1878), a Friedrichshain-i városi kórház (1874) és a Rudolf-Virchow-kórház (1906). A 20. század első felének kiemelkedő német kórházépítészei közé tartozik továbbá Kurt Georg Diestel, ő tervezte a Charité-épületeket (1895-1915) és Ernst Kopp, aki már 1928-ban a „rövid utak kórházát” propagálta. Ő építette Berlinben a Martin-Luther-kórházat és mint nemzetközi rangú kórháztervező, négy kontinensen alkotott. A háború utáni időszak kórházépítési boom-ja véglegesen magával hozta a kórháztervező fogalmát, mely napjainkig a minőség védjegye e területen.

Már régóta elkezdődött azon képeslapok kiadása, melyek célja az egyre terjedő hullámokat vető berlini „kórházi tájkép” áttekinthető bemutatása II. Vilmos császár kora óta Helmuth Kohl szövetségi kancellár időszakáig, befejezve a német újra-egyesítéssel 1989-ben. Ez a visszatekintés hatásosan mutatja be, hogyan volt képes a kórház minden politikai és gazdasági válság dacára a gyógyítás és a gondoskodás önálló szociális intézményévé válni és annak megmaradni. Hangsúlyoznunk kell, hogy a

kórház így, épített és szervezeti struktúráival, a modern világ meghatározó és nélkülözhetetlen intézményévé vált.

A kötetben bemutatott, hatvanöt berlini létesítményt ábrázoló képeslapok kiterjedt gyűjteményekből származnak, melyek felkutatása a hetvenes években kezdődött. Történelmi betekintést nyújt ezek első eleme a képekkel és a hozzá tartozó szöveggel: „Itt gyógyul az uram és üdvözlétét küldi.” (A kórház régi képeslapokon, Münster, 1978). A berlini képeslapkönyv, mely ehhez csatlakozik, hosszabb kutatást igényelt Peter Pawlik és Axel Hinrich Murken részéről.

A szerzők célja volt, hogy a gyógyásztörténész és a kórháztervező szemszögéből mutassák be ezen különleges képi dokumentumok által a berlini kórházak történetét. A szerzők célja volt továbbá azon építészek nagyszerű teljesítményének méltatása, akik részben olyan épületeket hoztak létre, melyek évszázados használat után is mind a mai napig betöltik céljukat. De minden képeslap egy kis műalkotás is egyben. Sokan részt vettek létrehozásukban - építészek, fényképészek, orvosok, ápolók és kórház-üzemeltetők. Említésre méltóak persze a feladók is, akik közléseikben egyéni és személyes hangot ütöttek meg.

Axel Hinrich Murken és Peter Pawlik
Herzogenrath és Berlin, 2017 Február

SZERZŐK

Axel Hinrich Murken

1937-ben született Gütersloh-ban, orvos- és művészettörténetet, vmint régészetet tanult. Dr. Med. kinevezést kapott 1965-ben a Münster-i Vesztfáliai Vilmoregyetemen. 1968-ban orvosi kinevezést kapott, 1973-ban habilitált orvostörténetből a düsseldorfi egyetemen. Ezt követte 2001-ben filozófiai doktori kinevezése a bonni egyetemen. 1981-től 2003-ig az orvostudomány és a kórházépítés történetének nyilvános rendes professzora volt a Rajna-Vesztfáliai Műszaki Főiskolán Aachen-ben. Számos könyv és publikáció szerzője a gyógyászat-, kórházépítés- és a művészettörténet területén.

Peter Rolf Pawlik

1946-ban született Wilhelmshaven-ben, építészetet és várostervezést tanult és kórháztervezésre specializálódott. 1984-ben a Berlini Műszaki Egyetem Kórházépítési Intézetében doktorált. Peter Pawlik önálló építész és szakíró Berlinben. Építészként mintegy száz épület megalkotása fűződik nevéhez, ennek több mint fele kórházi projekt. Szakíróként egyebek mellett 3 építész-monográfia szerzője (Hermann Distel, Ernst Kopp és Moshe Zahry). Elnökségi tagja a Német Kórháztörténeti Társaságnak és „Executive Member” a nemzetközi UIA Public Health Group-ban. 1998-tól 2015-ig elnökségi tag volt az „AKG-Architekten für Krankenhausbau und Gesundheitswesen e. V.”-ben, ezen belül 2015-ig kilenc évig a társaság elnökeként. Számos publikáció szerzője, aki a kórháztervezés területéről tartott előadásokat otthon és külföldön

egyaránt, és aki így kórháztörténészként és kórházteoretikusként is nemzetközi ismertségnek örvend.